

resultaters fremkomst betegnes som ubekendt.

Tavlernes enkeltelementer kan ikke sikkert føres hen netop til Notke selv. Kunstneren og karakteren Notke glider som alle tilskrivningerne ud af vores hænder. Forfatteren når frem til den negative slutning, at Notke som skaber ikke kan udpeges på de bevarede arbejder; de er skabt af et teamwork, og Notkes rolle har sikkert i hovedsagen kun været entreprenørens, som ved udlicitation af tavlens forskellige dele har fundet de dygtigste hænder.

Moltke berører mange centrale problemer, som ikke snævert er knyttet til Bernt Notke. Dette gælder bl. a. arbejdsgangen i et middelalderligt værksted, det tidsbundne og -typiske stillet over for det individuelle, stafseringsmalernes betydning for det endelige arbejde sammenstillet med billedsnidernes, etc. Kunstkritiske domme er der få af; forfatteren foretrækker at fremlægge et fint billedmateriale, som udgør hele bind II. Herved opdager man tavlernes svagheder fastholdt i nærbilleder; men til gengæld er der også kvaliteter, som afstanden op til malerier og figurer ellers vanskeliggør tilegnelsen af, der nu ved fotografierne trækkes ned foran vores øjne. Her som gennem teksten får vi et mere nuanceret og vel nok mere sandfærdigt billede af Notke og hans værkstedes formåen, end vi tidligere har haft.

Lars Dybdahl

Hans Øllgaard: *Jens Bloch. Biskop i Viborg 1805–1830. (Historisk Samfund for Viborg Amt, 1970). 105 s.*

De foreliggende trykte kilder suppleret med nogle arkivalske oplysninger er sammenskrevet til en beretning om Blochs liv. Han forsøgte at komme til

universitetet som videnskabsmand; men det lykkedes ikke. Efter år som præst ved Holmens kirke og en kort tid som bisp i Kristianssand, var han i 25 år biskop i Viborg. Bogen rummer en del småtræk til belysning af dels unge videnskabsmænds forhold, dels biskoppeligt arbejde. Hverken i den henseende, eller når det gælder Blochs personlighed, fremlægges der dog væsentligt nyt. I øvrigt er bogen mærkværdig gammeldags i hele sin metode og fremstillingsform; mest af alt mindende om de forskellige levnedsløb en række grundtvigske forfattere skrev i 19. årh. Karakteristisk er en vending som: »For at minde os om tiden, han lever i, udsender han 1807 til provsterne »en del tilsendte eksemplarer af hoslagte ypperlige afhandling om hørvavl« til uddeling til præsterne«. Det var dog næppe af hensyn til vor tids historiske interesse, at Bloch tog dette initiativ.

Vagn Dybdahl

Ib Koch-Olsen og Svend Erik Stybe (red.): *Studenter gennem 150 år. Træk af Studenterforeningens historie 1820–1970. (Hassing, 1970). 159 s.*

Alene omfanget tydeliggør straks, at det her er en anden slags bog end H. C. A. Lunds og Carl Dumreichers store fremstillinger fra 1896–98 og 1934–43, som tilsammen nåede op til 1889. Det er en række episodiske skildringer af flere forskellige forfattere; det er dog lykkedes både at fastholde begebenheder af almenpolitisk betydning – navnlig fra 1930'erne og 1940–45 – at opridse hovedtendenserne i foreningens historie og ikke mindst også at indfange de forskellige perioders hovedstemninger. Dette skyldes tillige et fortræffeligt og velanvendt billed-

materiale. Trods spinkelheden er det en bog, man skal have med, når de første fem årtier af dette århundrede helt skal forstås.

Vagn Dybdahl

P. G. Lindhardt: Holmens provst Thomas Skat Rørdam. (Kristeligt Dagblads Forlag, 1969). 200 s.

Bogen er et lejlighedsskrift, udsendt i anledning af Holmens Kirkes 350-års jubilæum. Skat Rørdam, der var Holmens provst 1886-95 og derefter Sjællands bisp, holdt sin livsindsats inden for teologien og kirkelivet, og når det gjaldt det sidste, var han meget lidt engageret i udadvendte spørgsmål. Naturligvis måtte han tage stilling til problemer som dåb af borgerligt viedes børn, ligbrænding m. m.; men han indtog ikke nogen egentlig lederposition. Bogen holder sig da i det væsentligste til at behandle teologiske og snævert kirkelige spørgsmål.

Vagn Dybdahl

*Vagn Dybdahl: Partier og erhverv. Studier i partiorganisation og byerhvervenes politiske aktivitet ca. 1880 - ca. 1913. 1-2. (Universitetsforlaget, 1969). 406, 235 s.**

Engang i 1890 skrev den konservative justitsminister J. Nelleman til partiet Højre's partisekretær, Lars Dinesen, og bad ham sørge for, at de københavnske stemmelister fra det foregående valg blev gennemgået med henblik på opstilling af lister over de embeds- og bestillingsmænd, som havde stemt på Venstre og Socialdemokratiet. Listerne skulle sendes diskret til

*) Anmeldelsen har tidligere været bragt som kronik i Aarhus Stiftstidende 11. dec. 1969.

de forskellige fagministre. »Det bør gøres i stilhed, men dog således, at det sveder ud, at sligt gøres«, skrev justitsministeren, og det fremgår videre af hans brev, at formålet med undersøgelsen var, at »vedkommende minister fik oplysninger, som vel i reglen ikke kunne lede til umiddelbar afskedigelse af vedkommende; men som kunne benyttes på mange måder, f. eks. ved ikke at benytte ham til tillidshverv, ved at skille sig af med ham ved lejlighed osv. Kort sagt sætte ham på det sorte bræt«. Desuden kunne man ved at lade undersøgelsens eksistens sive ud gennem Højres blade skræmme de løsere ansatte, så de ikke næste gang begik den dumhed at stemme på oppositionens kandidater. . . .

Denne lille episode, hentet ud af Vagn Dybdahl's disputats, »Partier og erhverv. Studier i partiorganisation og byerhvervenes politiske aktivitet 1880-1913«, fortæller meget om dansk politik i slutningen af det 19. århundrede. Og den indicerer, at disputatsen, sin størrelse til trods, må være spændende læsning for enhver, der interesserer sig for livet i partierne. Det er ikke en uvedkommende og støvet beretning om et inferiørt emne, der her foreligger. Forfatteren fremhæver selv, at de seneste års debat om erhvervslivets indflydelse i dansk politik og drøftelsen af partiernes struktur og af deres fornyelsesmuligheder, har været bestemmende for bogens form. Vel drages der ikke direkte linjer mellem fortid og nutid; men det er ikke svært at se, at mange af partiernes og erhvervsorganisationernes problemer, indadtil og udadtil, var de samme dengang som i dag, og at mange af de beslutninger, man dengang traf, kom til at præge den situation, organisationerne befinder sig i trekvart sekl senere.